

Tanszékvezetői beszámoló
a BME Építésztechnológiai Kar Lakóépítészeti Tanszék
működéséről
2017 – 2020

Budapest, 2020. szeptember

Előzmények és a jelenlegi helyzet

A beszámoló alapját a 2017-es tanszékvezetői pályázat célkitűzései, és az azóta eltelt időszak valós tapasztalatai adják.

Az elmúlt három év beszámolóját azzal kell kezdenem, hogy az ezt megelőző időszakban (2002 óta, tehát 15 éven keresztül) a Középülettervezési Tanszék állományában voltam folyamatosan. 2016-ban habilitáltam és ez teremtette meg a lehetőségét annak, hogy a Lakóépülettervezési Tanszéken folytassam a működésemet, miután sikeresen pályáztam a tanszékvezetői pozícióra. Még abban az évben, 2017-ben megkaptam az egyetemi tanári kinevezésemet és ez a tanszék pozícióit az egyetemi működésben megerősítette - így tanszékünk megfelel az ún. 10:5:1-es szabálynak.

Tekintettel arra, hogy tanszékvezetői működésemet 2017 októberében vettem át a korábbi tanszékvezetőtől, Perényi Tamástól, kezdetben a legfontosabb feladatom a működés gördülékenységének a biztosítása volt. Ennek a garanciája az volt, hogy Perényi Tamással és Jancsó Miklós tanszékvezető helyettessel az átmeneti időszakban mindent közösen végeztünk és ezt követően is folyamatos volt az együttműködésünk. Az átvételt követően a tanszék működését a tanszékvezető-helyettes mellett egy 4-fős vezetőség segítette, hogy az oktatási, a gazdasági, a kutatási és a média-megjelenési feladatok kellően koordinálva legyenek.

A jelenlegi beszámolóim ideje alatt fog a Kari Tanács szavazni az új tanszékvezetői pályázatról. A megbízatásom hivatalosan 2021 februárjában járna le, de a lemondásommal szeretném lehetővé tenni az új tanszékvezető számára az őszi szemeszterrel való kezdés lehetőségét. A szeptemberi vezetőváltás a pandémia miatt 1 hónappal eltolódik, de az idei új tanév előkészítését már a (várhatóan) következő tanszékvezetővel, Nagy Mártonnal közösen végeztük, így a mostani feladat-átadás is zökkenő - és problémamentesen fog megtörténni. Nagy Márton tanszékvezetői pályázatát a tanszék egyöntetűen támogatja, a tanszékvezető váltás tekintetében konszenzus van.

Előljáróban: két probléma-csoport van, amely a tanszék helyzetét nagyban nehezíti. Az egyik az előnytelen korfa (többségében az idősebb korosztály jellemzi a tanszék személyi állományát), a másik az egyre nehezedő anyagi helyzet, az évről évre csökkenő állami támogatás. Az eltelt három évet az ezekkel összefüggő erőfeszítések jellemezték. A további, változásokat a tanszék életében új tematikák, tendenciák megjelenése jellemzi, amelyek szándékaim szerint a tanszék sajátos, egyedi karakterét erősítik és ezáltal a karon belüli pozícióját erősítik.

Az alábbiakban tételesen végigmegegyek a tanszéket érintő legfontosabb kérdéseken.

A tanszék működése, stratégiája:

Bár a tanszék működését az egyre nehezebbé váló anyagi helyzet, a folyamatosan csökkenő állami támogatás egyre jobban megnehezíti, a tanszék a Kar által rábízott feladatait maradéktalanul és magas szinten ellátja; tanszékünk az oktatási alaptevékenységét teljesíti. A tanszék 21 különböző Neptun-kódú kötelező tárgy

oktatását végzi (+ 7 angol tárgyt), ill. 9 választott tárgy gazdája (ebből egy angol nyelven is), ami az átfedések ellenére is óriási szám.

A karon sokáig, máig lezáratlan vita folyt és folyik arról, hogy az oktatók hogyan tudják egyetemen kívüli alkotási feladataikat elvégezni az egyetemi munkájuk mellett. Miközben az egyetemi előre haladás feltételeit, az oktatás presztizsét egyértelműen a "külsős" szakmai munkában, az ezen a téren elért eredményekben, továbbá az építészeti közéletben végzett munkában és pozíciókban mérik, ennek a feltételeit mindenkinek magának kell megteremtienie. És ez egyre nagyobb nehézségekbe ütközik az egyre fokozódó oktatói leterheltség miatt. Ez különösen megnövekedett a pandémia időszakában. Az online módon történő oktatás az időráfordításnak legalább a kétszeresét igényli minden oktatótól. A probléma meglehetősen komplex és összefügg az állami támogatás folyamatos csökkenésével is. Eddig is csak jelentős számú külsős oktató bevonásával tudtuk teljesíteni az évfolyam egészét érintő alaptárgyakban is az oktatási feladatainkat (pl. a Lakó 2 tervezési tárgyban). A külsős kollégák bevonását (kortól függetlenül, mert nemcsak lelkes fiatal oktatók, hanem lelkes idősebb kollégák is segítik a munkánkat) csak nagyon szerény, jelképesnek tekinthető díjazással tudtuk jutalmazni (korábban cca. 80.ezer Ft/ szemeszter). Ezt az összeget mára több mint a felére kellett csökkentenünk. Csak a szakmaszeretetüknek, a tanszékünk iránti elkötelezettségüknek és elhivatottságuknak tudható be, hogy így is vállalják ezt a munkát. A kép teljességéhez hozzátartozik, hogy ezt az összeget a tanszék oktatóinak saját, külön munkával végzett "külsős" munkákkal kell előteremtenuk, mert erre az egyetemi- kari költségvetés külön nem ad pénzt. (Az elmúlt évek tanszéki költségvetési hiányai egyértelműen a külsős kollégák kifizetéséből származtak, erre nincs fedezet). Miközben mindenki tudja, hogy a külsős kollégák közreműködése nélkül nem tudunk hitelesen és hagyományainkhoz méltóan oktatni. Ez a külsős tevékenység egyúttal a szakmai hitelességünknek is az egyik záloga, mert oktatásunk színvonalát a szakma gyakorlati részében részt vevők tapasztalatai is hitelesítik. Az elmúlt egy évben személyes lobbizással sikerült annyit elérnünk, hogy a Magyar Építészakadémia az oktatásért kapható kreditpontokat a külsős kollégák részére megduplázta. Így valamennyire kárpótolni tudjuk (legalább erkölcsileg) a kollégákat a kevesebb összeg miatt. Ennek a kérdéskörnek az elemzése a kar jövője szempontjából nagyon fontos, nem megkerülhető, amennyiben nem akarunk lemondani a személyes konzultációk módszeréről.

A tanszékünkön oktató kollégáknak a gyakorlati szakmai alkotómunka és az oktatási feladatoknak való megfelelés állandó konfliktust okoz. A megoldás egyik útja az oktatói létszám növelése lehetne, ezt azonban a tanszék jelenlegi (és feltehetően későbbi) anyagi lehetőségei nem teszik lehetővé. Nehezíti a problémát a tanszéki oktatók előnytelen korfája. Kevés a fiatal oktató, és az idősebbeket ráadásul egyre több feladat terheli. A helyzeten az idősebb kollégák nyugdíjba vonulása és helyükre fiatalabb oktatók későbbi felvétele tud majd valamelyest segíteni (2019-ben Fülöp Gyula adjunktus kollégánk ment nyugdíjba, idén év végén Makrai Sándor docensi beosztású tanártársunk megy nyugdíjba). Szükség van/lesz még több külsős oktató bevonására, erre azonban a kari költségvetésnek több pénzt kellene szánnia. A

fiatalabb oktatók nagyobb számban történő bevonása azért is szükséges, mert az angol nyelvi kompetencia egyre fontosabbá válik az oktatásban. Ezen a téren az idősebb kollégák egy része rosszul áll.

Az oktatásról és kutatásról

A tanszéknek különös felelőssége a lakáshoz, lakhatáshoz kapcsolódó tervezési metódusok felmutatása; ennek igénye az alapképzésben egy félévre csökkent lakóépület-tervezés óta nagyon erős. Ezért ajánlott témákkal és helyszínekkel segítjük, hogy a hallgatók növekvő számban válasszanak a komplex-, ill. a diplomatervezésben (továbbá a választható tárgyak tematikájában) lakás funkciójú épületeket. Szintén támogatjuk a meglévő épületállománnyal kapcsolatos feladatokat, a rehabilitáció témakörét.

A legfontosabb, az egész évfolyamot érintő két tárgyunk a Lakóépülettervezés 1 és a Lakóépülettervezés 2. 2018-ban Jancsó Miklós vezetésével, Máthé Dóra és Weizkopf András közreműködésével megújult a **Lakóépülettervezés 1** tantárgy. Az első évfolyamnak szóló előadásokat új tartalom és új forma jellemzi. Az előadások egyik oldalról történeti kitekintéssel tárgyalják a lakóépületek jellemzőit, másik oldalról a kortárs építészet érdekes és izgalmas példáit tárják a hallgatóság elé. Az előadásokat videók is tarkítják, PREZI formátumban történnek és követhetők a FACEBOOK-on, az INSTAGRAM-on és a tanszék blogján. Az előadások alkalmával a tanszék összes oktatója bemutatkozik a hallgatóságnak. A korábbi gyakorlatnak és hagyományoknak megfelelően Bitó János Lakóépülettervezés című tankönyve továbbra is alapja a szemeszternek, vizsgázni is kell belőle, de mint megtanulható anyag, digitálisan elérhető.

A **Lakóépülettervezés 2** tárgyat az elmúlt években minden félév végén népszerű makettkiállítás zárja. A félév során neves gyakorló építészek tartottak előadást a másodéves hallgatóknak (2018-ban cseh és szlovák építészek is tartottak előadásokat a kurzus keretében).

A **Komplex 1 és Komplex 2**, továbbá a **Diplomatervezés** tárgyakat egyre inkább a tanszék által ajánlott helyszínek és a lakhatással összefüggő témák jellemzik. Hallgatói oldalról is érezhető az igény a LAKHATÁS témájával való foglalkozás iránt, így a két törekvés találkozásával a tanszéki karakter egyre erősebben érvényesül. További tendencia a szociális lakhatás (hajléktalanok lakhatása, átmeneti lakhatás kérdései, családok átmeneti otthona) és az alternatív lakhatás (coo-housing, coo-working, alacsony intenzív beépítések) témáinak erőteljes megjelenése a tanszék által ajánlott komplex- és diploma témáknál.

A választható tárgyak esetében is karakteres új irányok jelentek meg, amelyek a tanszéken folyó kutatások témái is.

A **TT1** tárgy keretében (Vincze László tanár úr vezetésével) több szemeszteren keresztül hallgatóink prezentációs technikákat sajátíthattak el. A népszerű kurzusra dupla annyi jelentkezőnk volt, mint amennyit felvehettünk a kari megegyezés szerint. Ugyancsak nagyon népszerű volt a CLT- technológiára épülő kurzus, amelyben a hazai tervezés és gyártás legjobbjai tartottak kurzust a tanszéken. Hallgatóink a

tárgyat tervpályázati formában abszolválták: egy karbonsemleges családi ház tervezése volt a feladatuk. 2020 nyarán a kurzusban részt vevők nyári üzemi gyakorlaton mélyítették el félév során szerzett tudásukat. A CLT-technológia jelenleg az egyik leginnovatívabb a világon, forradalmasítja a lakásépítést, és a legfenntarthatóbb építkezések közé tartozik. Tanszékünk jelentős szerepet vállal a fejlesztésben, a népszerűsítésében és a várható elterjesztésében. Nemcsak a TT1 tárgyban, hanem komplex - és diplomaterveknél is szorgalmazzuk az alkalmazását. Az előre gyártott családi otthonok tervezése-kivitelezése tanszékünkön egy karakteresen új irányt jelent. A technológia oktatása konkrét ipari szereplőkkel való együttműködéssel történt. A KEYCO cég balatonvilágosi gyártóüzemében 2020 nyarán tervezési és kivitelezési gyakorlatot folytattak hallgatóink és megismerhették a legkorszerűbb faipari gyártó technológiákat.

2019-ben tanszékünk **országos hallgatói tervpályázatot** hirdetett (Túlélni a jövőben címmel, Dankó Zsófia tanárnő és Müllner Péter doktorandusz vezetésével), amelyben egy békásmegyeri ökoiskola udvarára kellett oktatási pavilont tervezni. A pavilon a fenntarthatóság technikáit oktatja általános iskolások számára. A projekt egy angol-amerikai alapítványi támogatás megszerzésére irányult és ennek elnyerését követően a pavilon (a pandémia okozta nehézségek ellenére) idén nyáron közösségi kivitelezésben megépült (15-20 építészhallgató, tanszékünk tanárai, szülők, tanárok közös munkájával). A hallgatói tervek kiviteli szintű elkészítését tanszékünk, továbbá a Szilárdságtan Tanszék (Armuth Miklós tanár úr) és az Épületszerkezeti Tanszék (Horváth Sándor tanár úr) segítette. A nyári közösségi építés gyakorlatát a továbbiakban is folytatni szeretnénk, hasonló hasonló feladatok kiadásával.

Hallgatóink szociális lakhatás iránti elkötelezettségét, "érzékenyítését" egy másik (szintén országos) hallgatói tervpályázat szolgálta. A VIII. kerületben az Alföldi utcában lévő hajléktalanszálló felújítása és a szomszédos telek hasznosítása témájában írt ki tanszékünk pályázatot (Öcsi Gabriella doktoranduszunk szervezésében, a kutatási témájához kapcsolódva). A rekordszámú (31 db) tervpályázat és a benyújtott pályamunkák színvonala a kezdeményezés fontosságát és hasznosságát igazolja. A helyszínre és a témára tanszékünkön több diplomaterv is született.

A szociális kérdések felé fordulás nyomán indult meg a Diósgyőri Vasgyár kolóniájának területével való foglalkozás. A témával tanszéki kutatás, komplex- és diploma tervezés, TDK-kutatás foglalkozik, együttműködve a miskolci városvezetéssel és civil szervezetekkel.

Együttműködés más egyetemekkel

2017-18 folyamán tanszékünk a MOME hallgatóival és tanáraival közös projekt-tárgyat indított, amelyen komplex- és diplomázó hallgatók vettek részt. Az előadások és a konzultációk közösen folytak.

2019-ben a TT3 tárgyat a Mendrisioi Építészeti Egyetem egy csoportjával közösen, párhuzamosan oktattuk. A svájci hallgatók és a tanszékünk kurzusát hallgató diákok azonos budapesti helyszínekre terveztek, majd a szemeszter végén a FUGÁ-ban a

tervek ki voltak állítva. A kurzust a BME-n a külföldi hallgatókat oktató Quintus Miller építész professzor 2-napos workshopja és előadása indította, a kurzus végén tanszékünk részéről hasonló kurzust tartottam a mendrisioi egyetemen.

A Lakókörnyezet tárgy (Dankó Zsófia DLA vezetésével) a szűkebben vett (lakó)épülettervezés határait tágító kísérletezés nagy népszerűségnek örvendő terepe. 2019-ben a téma téglagyári emlékhelyek tervezése volt, 2020-ban a fesztivál (pavilon)építészet a téma. A cél 2021 nyarán az Ördögkatlan Fesztivál rendezvényeihez kapcsolódva a hallgatók által tervezett pavilonok nyári táborban történő megépítése.

A Lakóépülettervezési Tanszék 2018-ban Varga Tamás DLA révén jelentős szerepet játszott az ODOO projekt létrehozásában, megvalósításában.

A fentiekben felsorolt témák a tanszéki karaktert erősítő és színesítő tendenciákat mutatják.

A korábbi évek tananyagfejlesztéseit folytatva 2020-ban elkészült a HABITATIO internetes tananyag (Jancsó Miklós DLA, Máthé Dóra), továbbá egy kortárs magyar családi házakat bemutató internetes anyag (Hild György DLA).

Szakmai-közéleti jelenlét

Tanszékünk korábbi professzorainak szellemi hagyatékát, emlékét ápolja, képviseli a szakmai közéletben.

A Lakóépülettervezési Tanszék mindenkori vezetője tagja a Kocsis Iván-érem alapítványi kuratóriumának. Az alapítvány évente adja át a Magyar Építőművészek Szövetsége vezetőjével a jelentős szakmai presztízsnak örvendő emlékérmét.

Kerényi József életműve a tanszéken folyó doktori kutatás témája (Juhász Ágnes doktori kutatása Nagy Márton DLA vezetésével). Amikor 2019-ben tudomásunkra jutott, hogy a kecskeméti Kodály Intézet fejlesztése során a Kerényi József által tervezett könyvtárépületet le fogják bontani, tanszékünk oktatói nyílt levélben hívták föl a szakma nyilvánosságát és a városvezetést megszólítva az ikonikus épület értékeinek a védelmében. A szakmai alátámasztásra tanszékünk külön tanulmánykötetet készített az MMA anyagi és szellemi támogatását elnyerve. A szakmai fellépés eredményeképpen a beruházó a tervet megváltoztatta és az épületet megújítva vissza fogják építeni.

A Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia Építészeti Tagozatában tanszékünket három rendes tag képviseli (Perényi Tamás DLA, Vincze László DLA, Sugár Péter DLA).

Az elmúlt három évben a következő szakmai kitüntetések születtek:

Varga Tamás DLA 2020-ban Ybl Miklós díjat kapott,

Nagy Márton DLA kollégánk 2019-ben Molnár Péter Emlékdíjban részesült.

Tanszékünk szakértőként komoly szerepet játszott a Miniszterelnökség Építészeti Helyettes Államtitkársága és a Lechner Központ által kiírt Családi ház mintaterv országos tervpályázat és katalógus előkészítésében (Perényi Tamás DLA).

A tanszék személyi állományáról

Ahogy a bevezetőben említettem, két kollégánk nyugdíjba ment. Ez az új tanszékvezető számára lehetőséget teremt a fiatal oktatók létszámának növelésére. Nagy Márton DLA 2020-ban docensi fokozatot szerzett, egy fiatal tanársegédünk elkezdte a doktori fokozatának megszerzését. Jelenleg egy tanszéki docens kezdte meg a habilitációs eljárást. A továbbiakban még két docens kolléga habilitálására számíthatunk.

Doktori képzés, TDK

A korábbi években megkezdett tanulmányait jelenleg 4 doktorandusz folytatja. 2018-ban 1 új, 2020-ban 2 új doktorandusz kezdte meg tanszékünkön a tanulmányait.

A doktoranduszok kutatásai egyre inkább kapcsolódnak a tanszékünkön folyó oktatási és kutatási témákhoz.

2019-ben több TDK munka is szép sikerrel végzett az egyetemi megmérettetésben.

A Tanszék által ajánlott kutatási témák az előre gyártás, a szociális lakásépítés és általában a szociális építés területéről származnak.

A pénzügyi helyzet

A romló pénzügyi helyzet, az állami támogatások csökkenése miatt az állami és saját bevételeink összege az előző években kevesebb volt, mint a tanszék bérköltsége. Ahogy korábban is írtam, a külsős munkatársak kifizetése okozta a legtöbb gondot: folyamatosan jelentkező hiányunk ebből származott. A 2020-as gazdálkodás során már sikerült a mérleget egyenesbe hoznunk és némi többletet is termelni - egyetemen kívüli külön munkák elvállalásával és elvégzésével.

Budapest, 2020. szeptember 27.

Sugár Péter DLA